

BERENÀVEU A LES FOSQUES

Josep Maria Benet i Jornet

(Barri de Sant Antoni, Barcelona, 1940 - Lleida, Segrià, 2020)

L'actor Pablo Derqui i l'actriu Iría del Río en un fotograma de l'obra. Al fons, l'actriu Abril Álvarez

Per escoltar l'article en Podcast:

https://www.ivoox.com/berenaveu-a-les-fosques-audios-mp3_rf_79813564_1.html

Andreu Sotorra

Lluís Maria Güell i Sílvia Quer, amb l'edició i revisió del text de Pere Riera, han adaptat al registre televisiu l'obra teatral «Berenàveu a les fosques» de Josep Maria Benet i Jornet. En una coproducció de NewCo Audiovisual i Televisió de Catalunya, el film s'estrena a TV3 [dilluns, 20 desembre, 22:05 h] després de presentar-se al Zoom Festival Internacional de Cotinguts Audiovisuals de Catalunya a Igualada i representa també un homenatge al que és considerat el pare de la dramàtica contemporània actual i el pioner en la creació del gènere de la telenovel·la catalana.

El rodatge del film «Berenàveu a les fosques», que es va acabar el gener del 2021, es va compaginar amb les restriccions sanitàries i les mesures oportunes per combatre el coronavirus, tot i que la directora Sílvia Quer va haver de desenvolupar una part del rodatge en clau de confinament personal i mitjançant via telemàtica en haver donat positiu de coronavirus.

L'adaptació de l'obra del dramaturg Josep Maria Benet i Jornet, mort l'abril del 2020 a causa del coronavirus tot i que ja patia la malaltia de l'Alzheimer que se li havia

diagnosticat un temps abans, s'ha adequat al registre audiovisual actual amb una mirada respectuosa per l'època i la societat que Benet i Jornet va voler reflectir en aquesta obra, escrita entre el 1970 i el 1971 i en la qual, en paraules seves, «passa comptes al temps de la postguerra».

Set personatges de classe mitjana es mouen al voltant de les penúries de la grisor del règim franquista i la Dictadura. L'obra original s'estructura en dos plans temporals: el 1971 i el 1950 a través de dues de les protagonistes, Fanny i Montserrat. Quan Fanny coneix la mort dels pares de Montserrat en un accident de cotxe, estableix una relació epistolar que desperta uns fets de vint anys abans.

Els personatges de Benet i Jornet reflecteixen la menestralia que ell coneixia tan bé a partir dels seus orígens al barri fronterer del Raval de Barcelona on va néixer, a tocar del Mercat de Sant Antoni, concretament al número 12 de la Ronda de Sant Antoni —¿quan tocarà que se'n deixi constància per a la història literària del país amb una placa?—. Benet i Jornet retrata una classe de família mitjana baixa, obrera, una portera d'escala, un vell mestre republicà, un veí oportunista i simpatitzant amb el règim i, de rerefons, la relació amagada d'uns amants en un cercle reduït.

A «Berenàveu a les fosques», en Ramon (Pablo Derqui) i la Neus (Bea Segura) són un matrimoni ofegat per la pobresa de postguerra que confia que ell guanyi unes oposicions a les quals ha optat per millorar la situació. Tenen una filla, la Montserrat (Abril Álvarez), que admira la Fanny, una veïna casada amb Santiago (Miquel Fernández), el personatge afí al règim, i a la vegada amant del pare de la Montserrat, en Ramon. Un vell intent de fugida endavant dels dos amants fa que la Montserrat, influïda per la Neus, acabi menyspreant la Fanny, un fet que encara és viu vint anys després quan es reprèn la relació epistolar entre la Fanny i la Montserrat. El rodatge del film s'ha fet en un pis de l'Eixample que ja ha estat plató d'altres rodatges com la celebrada pel·lícula «Rec».

L'obra teatral «Berenàveu a les fosques», que es troba publicada a la col·lecció de teatre del Grup 62, es va estrenar l'1 de juny del 1972 al Teatre de la Passió d'Esparreguera, amb un grup amateur, dirigida per Francesc Castells. L'estrena professional va tenir lloc el 1973 al desaparegut Teatre Capsa. La va dirigir Josep Maria Segarra —que no s'ha de confondre amb Josep Maria de Sagarra— i hi van participar Fabià Puigserver i Iago Pericot en el vestuari i l'escenografia. El repartiment va estar format per Margarida Minguillón, Aurora Garcia, Carme Contreras, Nadala Batiste, Joan Vallès, Julià Navarro i Carles Velat.

No s'ha d'amagar que l'estrena d'aquella època va ser desafortunada pel que fa a la crítica i, encara pitjor, va ser un fracàs comercial que no va estar exempt del fracàs que també va patir el Teatre Capsa malgrat la bona voluntat del seu impulsor, l'actor i director Pau Garsaball. El dramaturg Benet i Jornet va ser acusat d'estar ancorat en un registre passat de moda i en unes tècniques calcades del teatre realista espanyol i nord-americà dels anys cinquanta. Un retall d'una crítica de l'època a La Vanguardia, encara en època franquista, titlla Benet i Jornet de «joven autor nativo en Barcelona que ha escrito hasta ahora seis obritas más unos espectáculos infantiles, y que con “Berenàveu a les fosques”, las situaciones escénicas creadas són inocentes». El crític, un tal M.B., entre altres floretes li retreu que en guanyar un premi de teatre amb aquesta obra hagués renegat de Josep Maria de Sagarra i titlla una de les actrius, la que fa de filla, la Montserrat, com «una chica muy mona». No cal dir res més.

Però aquesta mala rebuda va portar Benet i Jornet a explorar nous camins entre el 1973 i el 1975 com amb les obres «La desaparició de Wendy» i «Revolta de bruixes».

El fet és que Benet i Jornet mostrava a «Berenàveu a les fosques» el retrat de la societat catalana de l'època davant la repressió del règim franquista, una opció que després de la mort del dictador, el circuit catalanobalear de Televisió Espanyola va saber reconèixer amb l'adaptació de l'obra, en una realització de Mercè Vilaret i en la qual van intervenir Montserrat Carulla, Jordi Serrat, Margarida Minguillón, que ha havia actuat també al Capsa com Aurora Garcia i Nadala Batiste, a més d'Ivan Tubau i Jordi Torras. Sis anys després, el 1981, se'n va fer una versió en espanyol («Vivíais a oscuras»), dins del cicle Teatro Estudio de La 2, que va dirigir també Mercè Vilaret, però amb un repartiment renovat: Marta Angelat, Carme Contreras, Miquel Graneri, Enric Majó, Laia Montanyès, Mercè Sampietro i Manuel Tejada.

Han passat quaranta anys des de l'estrena teatral de «Berenàveu a les fosques». L'actual adaptació televisiva posa en el seu lloc la importància dels diversos registres creatius de Benet i Jornet i, sobretot, el seu vessant realista, que si bé va ser titllat aleshores de costumista avui pren tot un altre aire, a mig camí entre el testimoni, la memòria, la reivindicació, la justícia i el reconeixement, a l'autor sí, però de rebot també a la gent del carrer anònima que la renovada versió de «Berenàveu a les fosques» presenta ara des d'una mirada actual, una mirada inserida en el millor cinema europeu, aquell que té la missió ineludible de parlar del present però sense oblidar el passat.

Fitxa artística i tècnica

Autor: Josep Maria Benet i Jornet. Guió: Lluís Güell i Sílvia Quer. Edició i revisió text: Pere Riera. Música original: Alfred Tapscott. Intèrprets: Pablo Derqui, Bea Segura, Abril Álvarez, Iria del Río, Miquel Fernández, Laura Conejero, Ferran Rañé i Georgina Amorós. Direcció de fotografia: David Valldepérez. Muntatge: Luis Rico. Direcció de càsting: Gisela Krenn. Efectes visuals digitals: Félix Bueno. Direcció de producció: Jorge Velasco. Disseny de so: Enrique G. Bermejo. So directe: Albert Gay. Direcció artística: Sylvia Steinbrecht. Ajudant de direcció: Itatí Moyano. Vestuari: Anna Güell. Perruqueria i maquillatge: Karol Tornaria i Jesús Martos. Productor delegat NewCo Audiovisual: Cruz Rodríguez Producció executiva NewCo Audiovisual: Alexandre Bas i Joan Bas. Direcció: Sílvia Quer.

Clip promocional de TV3 (2021):

<https://www.ccma.cat/tv3/alacarta/programa/berenaveu-a-les-fosques-dilluns/video/6133844/>

Versió televisiva RTVE (1975)

<https://www.rtve.es/play/videos/teatre-a-larxiu/lletres-catalanes-berenaveu-les-fosques/1361644/>